

νων εορτάζεται μαζί με την προσκύνηση των Μάγων κατά την ημέρα των Χριστουγέννων, στις 25 Δεκεμβρίου.

Ποιμίν ο *όσιος* (Εκκλ.)· άγιος τής Ορθόδοξης Εκκλησίας. Εορτάζεται στις 27 Αυγούστου.

Ποιμίν, ο (Εκκλ.)· πατριάρχης Μόσχας και πασών των Ρωσιών (1971-1990). Γεννήθηκε το 1910 και το κοσμικό του όνομα ήταν Σέργιος Μιχαήλοβιτς Ιζβέκφφ. Πριν από την εκλογή του σε πατριάρχη Μόσχας, χρημάτισε επίσκοπος Βαλτικής (1957) βικάριος τής επαρχίας Οδησσού, επίσκοπος Ντιμντρώφ (1958) βικάριος τής επαρχίας Μόσχας, αρχιεπίσκοπος Ντιμντρώφ (1960-1961), αρχιεπίσκοπος Τουλ και Μπέλεφ (1961), μητροπολίτης Λένινγκραντ (σημερ. Αγία Πετρούπολη) (1961-1963) και Κρουτίτσκης και Κολόμνας (1963-1971). Πέθανε στις 3 Μαΐου 1990.

Ποιμνι, η οικισμός τής κοινότητας Τοξωτών, τής επαρχίας και του νομού Ξάνθης. Κάτοικοι 85 (1971), 76 (1981). Βρίσκεται 17 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά τής Ξάνθης, σε υψόμετρο 45.

ποινή, η (Νομ.)· κατά τον κλασικό ορισμό του Grotius, είναι το κακό που επιβάλλεται σε κάποιον να πάθει εξ αιτίας του κακού που αυτός (αντίστοιχα) έκανε (malum passivus, quod infligitur ob malum actionis) (De iure belli ac pacis, 1625, κεφ. ΙΙ, ΧΧ, Ι). Σύμφωνα με την σύγχρονη ερμηνεία του ορισμού αυτού, η ποινή: α) είναι κακό, δηλαδή επάγεται μίαν *ατιμωτική και ουσιαστική βλάβη* στα σπουδαιότερα αγαθά του ανθρώπου, όπως την προσωπική του ελευθερία, την περιουσία του, την τιμή του και (όχι τόσο συχνά πλέον) την ζωή του· β) απειλείται και επιβάλλεται από το κράτος (και τα αρμόδια όργανά του, δηλαδή κυρίως τα τακτικά ποινικά δικαστήρια), ως εκπεσέωπο και προστάτη τής έννομης τάξης εν γένει, σύμφωνα με *ορισμένη διαδικασία* (ποινική δίκη) και με βάση ορισμένες θεμελιώδεις ουσιαστικές και δικονομικές *εγγυήσεις* προς όφελος τού κατηγορουμένου, που δικαιολογούνται από τον ατιμωτικό και επαχθή χαρακτήρα τής ποινής [ιδίως αρχή τής νομιμότητας κατ' άρθρ. 7§1 Συντ. και άρθρ. 1 Ποιν.Κ., non bis in idem κατ' άρθρ. 57§1 Κ.Ποιν.Δ. και άρθρ. 4 τού Ν. 1705/1985 κ.ά., καθώς και οι γνωστές συνταγματικές εγγυήσεις για το αμερόληπτο τής δικαστικής κρίσης (πρβλ. Στ. Αλεξιάδη, *Ανθρώπινα Δικαιώματα, Ποινική Καταστολή*, 1990)]· οι εν λόγω εγγυήσεις ισοσταθμίζουν την σύγχρονη μονοπώληση τής ποινικής εξουσίας από το κράτος· γ) στρέφεται *προσωποπαγώς* κατά τού δράστη *ορισμένου εγκλήματος*, ως αντίδραση και απάντηση τής οργανωμένης σε κράτος κοινωνίας προς το έγκλημα αυτό και τον δράστη του· η αντίδραση όμως αυτή, λόγω και τής σοβαρότητας τών προσβαλλόμενων αγαθών τού δράστη, δεν μπορεί να είναι αυθαίρετη, αλλά πρέπει να είναι *σύμμετρη* με το είδος τής κοινωνικοηθικής αξίας που προσβάλλεται από το έγκλημα και την ένταση τής προσβολής· επομένως η ποινικοποιούμενη πράξη πρέπει να χρίζεται πράγματι σοβαρής αντιμετώπισης

(αρχή τής αναγκαιότητας τού στόχου), η ποινή να είναι το μοναδικό μέσο για την αντιμετώπιση αυτού τού στόχου (αρχή τής αναγκαιότητας τού μέσου), το δε είδος και ύψος τής ποινής να είναι ανάλογο με το είδος και την ένταση τής εγκληματικής προσβολής (βλ. ιδίως Ν. Ανδρουλάκη, *Ποινικόν Δίκαιον*, 1991).

Δικαιολογητικός λόγος για τον οποίο νομιμοποιείται η κρατική εξουσία να απειλεί, επιβάλλει και εκτελεί ποινές είναι στην σύγχρονη εποχή η *προστασία τής κοινωνίας* από προσβολές τών βασικών τής αξιών, τών αξιών δηλαδή εκείνων που είναι από την φύση τους θεμελιώδεις για την συντήρηση και προαγωγή τών αναγκαίων όρων τής κοινωνικής συμβίωσης, κατ' επέκταση δε για την στήριξη τής έννομης τάξης αλλά και για την προστασία τού πολίτη απέναντι στις καταχρήσεις τού ποινικού μηχανισμού, σύμφωνα με το πλαίσιο βασικών αξιών τού Συντάγματος. Οποιαδήποτε ποιοτική ή ποσοτική απόκλιση από το βασικό αυτό αξιολογικό πλαίσιο είναι, κατά την αριστοτελική ορολογία, μια «παρέκβαση» (πρβλ. Πολ. Δ' 2.), που στερεί την ποινικοποιητική εξουσία του κράτους από την ηθική, νομική και κοινωνική τής δικαίωση.

Ως προς τους σύγχρονους σκοπούς τής ποινής θα πρέπει να τονιστεί ιδιαίτερα ότι, ενώ σε παλαιότερες εποχές η ποινική καταστολή διαπεύονταν από έναν στυγνό χαρακτήρα ανταπόδοσης, τιμώρησης και παραδειγματισμού, αργότερα (και βαθμιαία) η προσοχή και το ενδιαφέρον εστιαστήκαν σε άλλους στόχους, περισσότερο ορθολογικούς και ανθρωπιστικούς, με κεντρικό άξονα την γενική και την ειδική πρόληψη (πρβλ. λεπτομερέστερα ιστορικά στοιχεία στα λ. ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ / ΣΧΟΛΕΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ). Στην περίπτωση τής *γενικής πρόληψης*, οι πολλοί (το ευρύτερο κοινό) θεωρείται ότι μπορεί να συγκρατηθούν από την τέλεση εγκλήματος, λόγω τού εκφοβισμού και τού παραδειγματισμού που ασκεί σ' αυτούς, ακόμη και στους «εν δυνάμει» εγκληματίες (π.χ. «περιθωριακούς»), η απειλή, η επιβολή και η έκτιση μιας ποινής. Πέρα όμως από την λεγόμενη *αρνητική* γενική πρόληψη, μέσω τής οποίας οι πολίτες εξαναγκάζονται σε ακούσια, έστω, συμμόρφωση με τις διατάξεις τού νόμου, ώστε να αποφύγουν τις οδυνηρές γι' αυτούς συνέπειες από την παράβασή του, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται τα τελευταία χρόνια στην *θετική* γενική πρόληψη. Με αυτήν επιδιώκεται η ενσυνείδητη ή αυτοματοποιημένη συμμόρφωση τών πολιτών προς τις διατάξεις τού νόμου, ως αποτέλεσμα μιας βαθύτηρης πεποίθησης για την ορθότητά τους, λόγω ανταπόκρισης τών διατάξεων αυτών με την «φύση τών πραγμάτων» ή/και με αντίστοιχες κοινωνικοηθικές αξίες (διαπαιδαγωγική ή κοινωνικοποινική λειτουργία τής γενικής πρόληψης: J. Andenaes, *Punishment and Deterrence*, Μίσιγκαν 1974-Κ.Δ. Σπινέλλη, *Η γενική πρόληψη τών εγκλημάτων*, 1982). Από την άλλη πλευρά, στην περίπτωση τής *ειδικής πρόληψης*, έχουν διατυπωθεί ήδη από τον περασμένο αιώνα τρεις ειδικότερες προτάσεις που έχουν σκοπό

την πρόληψη (αποτροπή) νέων εγκλημάτων εκ μέρους τού συγκεκριμένου εγκληματήσαντος ατόμου, αλλά διαφοροποιούνται ως προς τις ανάγκες ειδικότερης μεταχείρισης τού κάθε εγκληματία: απλός *εκφοβισμός* για ελαφρές περιπτώσεις εγκληματιών· *θελατωτική μεταχείριση* και αγωγή για όσους ρέπουν στο έγκλημα αλλά είναι βελτιώσιμοι, και *αδρανοποίηση* (π.χ. μακροχρόνια κάθειρξη) για τους αβελτίωτους καθ' εξή ή κατ' επάγγελμα εγκληματίες (Fr. v. Liszt στην *Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft* 3 1883· πρβλ. Ν. Κουράκη, *Ποινική Καταστολή*, 1985²). Πάντως, από 15ετία αμφισβητείται η αξία τής θελατωτικής μεταχείρισης και στην θέση τής διακηρύσσεται η ανάγκη για περισσότερο *σεβασμό τής προσωπικότητας και τών ατομικών δικαιωμάτων* όσων τελικά καθίσταται αναπόφευκτος ο εγκλεισμός σε φυλακή, χωρίς δηλαδή την υποβολή τών κρατουμένων σε προγράμματα αναγκαστικής αγωγής ή μεταχείρισης.

Περαιτέρω η ποινή, επιχειρώντας να ανοίξει έναν διάλογο με τον εγκληματία ως καταλογιστό άτομο και να επιρρίψει σ' αυτόν μια κοινωνικοηθική μομφή για την εν δυνάμει ή τελεσμένη πράξη του, έχει ως κεντρικό άξονα λειτουργίας τής τον καταλογισμό τής ενοχής στον δράστη και επιχειρεί κατά κάποιο τρόπο να «ισοφαρίσει» με το «κακό» τής ποινής την ενοχή του για την πράξη αυτή (*εξισωτική λειτουργία τής ενοχής*). Με την εν λόγω λειτουργία, λοιπόν, όχι μόνο προσδιορίζονται τα όρια ως τα οποία μπορεί κατ' αρχήν να φθάσει η τιμώρηση τού εγκληματία σύμφωνα με την ποινή που του «αξίζει», αλλά και αποκαθίσταται η κοινωνικοηθική τάξη αξιών και η εμπιστοσύνη προς το δικαίκο σύστημα που κλονίζεται, ή μπορεί να κλονιστεί από το έγκλημα, πράγμα που οδηγεί πολλούς να αγτιμετωπίζουν την εξισωτική λειτουργία τής ενοχής ως σκοπό τής ποινής (πρβλ. G. Jakobs, *Strafrecht. Allg. Teil* 1983, σ. 399 και I. E. Μανωλεδάκη, «ποινή» στο *Μελέτες ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού δικαίου*, Θεσσαλονίκη 1978, σ. 67-82, 72 κ.ε.).

Είναι προφανές ότι οι πιο πάνω σκοποί τής ποινής, λόγω τής παράλληλης ωφελιμότητάς τους, πρέπει να επιδιώκονται ταυτόχρονα και να εναρμονίζονται *συνθετικά*, ανάλογα με τις επιμέρους λειτουργικές ανάγκες τής ποινής στα διάφορα επίπεδα τής (ενωτικές ή διανεμητικές θεωρίες περί ποινής —πρβλ. Αλ. Κατσαντώνη, *Ποινικόν Δίκαιον*, τόμ. Β', 1978 και Ν. Ε. Κουράκη, *Ποινική Καταστολή*, 1985²). Έτσι, στο *νομοθετικό επίπεδο* ή επίπεδο τής ποινικής απειλής επιδιώκεται προπάντων η *γενική πρόληψη*, ενώ σημαίνοντα ρόλο διαδραματίζει και η εξισωτική λειτουργία τής ενοχής (προσδιορισμός ανωτάτων και κατωτάτων πλαισίων ποινής, νομοθετική επιμέτρηση τής ποινής· π.χ. με συνεκτίμηση ελαφρυτικών περιστάσεων κατ' άρθρο 84 Ποιν.Κ.). Στο *δικαστικό επίπεδο* ή επίπεδο επιβολής (κατάγνωσης) τής ποινής, την κυριότερη επίδραση ασκεί η *ειδική πρόληψη*, με την έννοια ότι η επιβαλλόμενη από το δικαστήριο ποινή πρέπει να στοχεύει ιδίως στην κοινωνική ενσω-

μάτωση τού δράστη, ή τουλάχιστον στην αποτροπή τέλεσης εκ μέρους του νέων αξιόποινων πράξεων. Κάποια (περιορισμένη έστω) αξία μπορεί, πάντως, να έχει εδώ και η γενική πρόληψη (εφόσον καταδεικνύεται με την επιβολή τής ποινής η σοβαρότητα τής ποινικής απειλής και διαπαιδαγωγούνται οι πολίτες στις ισχύουσες κοινωνικοηθικές αξίες), ενώ πεδίο εφαρμογής διανοίγεται και για την εξισωτική λειτουργία τής ενοχής, ιδίως από την πλευρά τής δικαστικής *επιμέτρησης** τής ποινής (με βάση τα κριτήρια τού άρθρου 79 Ποιν.Κ.) και τής *επανόρθωσης*—μέσω μιας «δικαιής» ποινής—, τής διαταραχθείσας κοινωνικοηθικής τάξης. Τέλος, στο *σφραγιστικό επίπεδο* ή επίπεδο έκτισης τής ποινής κυριαρχεί και πάλι η *ειδική πρόληψη*, αλλά με περιορισμούς από την γενική πρόληψη και την εξισωτική λειτουργία τής ενοχής, ιδίως ως προς την ανάγκη αποφυγής ποινών που εκτίονται κατά τρόπο σκανδαλωδώς επεικλή ή που, αντίστροφα, στηρίζονται σε καταναγκαστική μεταχείριση τού κρατουμένου.

Σύμφωνα με τον ισχύοντα στην Ελλάδα Ποινικό Κώδικα, οι ποινές διακρίνονται σε *κύριες* (αυτές δηλαδή που επιβάλλονται αυτοτελώς) και σε *παρεπόμενες* (αυτές δηλαδή που δεν επιβάλλονται ποτέ αυτοτελώς, αλλά η επιβολή τους προϋποθέτει την προηγούμενη επιβολή μιας κύριας ποινής). Κύρια ποινή είναι, εν πρώτοις, η *θανατική* ποινή που απειλείται κατά κανόνα διαζευκτικά με την ποινή τής ισόβιας κάθειρξης και επιβάλλεται αντί γι' αυτήν μόνο κατά τις προϋποθέσεις τού άρθρου 86 Ποιν.Κ. Σημειώνεται ότι η θανατική ποινή εθίσταται (από το 1972), και όταν ακόμη απαγορεύεται από τα δικαστήρια, να μην εκτελεστεί, αλλά να μετατρέπεται αυτοδικαίως σε ισόβια κάθειρξη μετά τριετία, αφότου η καταδικαστική απόφαση γίνει αμετάκλητη (άρθρ. 96 Ν. 1851/1989). Κύριες ποινές είναι περαιτέρω οι λεγόμενες στερητικές τής ελευθερίας ή, κατ' ορθότερη διατύπωση, *περιοριστικές τής ελευθερίας* (πρβλ. άρθρ. 82 Ποιν.Κ. κατά την τροποποίηση τού άρθρου 2 Ν. 1941/1991), δεδομένου ότι οι σύγχρονες σφραγιστικές τάσεις προωθούν τρόπους έκτισης αυτής τής ποινής που δεν αποκόπτουν τελείως τον κρατούμενο από τον κοινωνικό του περίγυρο ούτε τόν αποστερούν από τα θεμελιώδη δικαιώματά του, αλλά απλώς ρυθμίζουν τους όρους και τις συνθήκες περιορισμού τής προσωπικής του ελευθερίας μέσα στο κατ' ουσίαν κράτησης ή και, κατ' εξαίρεση, και έξω από αυτό. Οι περιοριστικές ποινές τής ελευθερίας διακρίνονται σε *συνθήκες* και *ιδιάκουσες* (πρβλ. Ν. Χωραφά, *Ποινικόν Δίκαιον*, 1978⁹). *Συνθήκες* ποινές, με τις οποίες αντιμετωπίζονται οι τρέχουσες περιπτώσεις εγκληματιών, είναι η *κάθειρξη** (ισόβια ή πρόσκαιρη με διάρκεια 5-20 χρόνια) για τα κακούργα, η *φυλάκιση** (με διάρκεια 10 ημέρες - 5 χρόνια) για τα πλημμελήματα, και η *κράτηση** (με διάρκεια, κατά κανόνα, μία ημέρα ως έναν μήνα) για τα πταίσματα (άρθρ. 18, 52 επ. Ποιν.Κ.). Εξάλλου, για ειδικές κατηγορίες εγκληματιών με ιδιόμορφη προσωπικό-

τητα και με ανάγκη ιδιαίτερης ποινικής μεταχείρισης, ο Ποινικός Κώδικας προβλέπει τις λεγόμενες *ιδιόζουσες* ποινές κατά της ελευθερίας, που είναι οι ακόλουθες τρεις: η *κάθειρξη* *αόριστης διάρκειας* των καθ' ἑξίν ή κατ' ἐπάγγελμα υπότροπων ή μη υπότροπων επικινδύνων εγκληματιών (άρθρ. 90 επ. Ποιν.Κ.), ο *περιορισμός αόριστης διάρκειας σε ψυχιατρικό κατάστημα* των επικινδύνων εγκληματιών με ελαττωμένο καταλογισμό (άρθρ. 38 επ. Ποιν.Κ.) και, ακόμη, ο *περιορισμός*, σχετικά αόριστης διάρκειας, σε *σώφρονιστικό κατάστημα* των εφήβων παραβατών (ηλικίας 12-17), κατά τις προϋποθέσεις του άρθρου 127 Ποιν.Κ. Τέλος, κύριες ποινές είναι οι *ποινές σε χρήμα*, δηλαδή ειδικότερα η *χρηματική ποινή* (2.000-1.000.000 δρχ.) για τα πλημμελήματα και το *πρόστιμο* (1.350-10.000 δρχ.) για τα πταίσματα (άρθρ. 18, 57 Ποιν.Κ.). Οι ποινές σε χρήμα απειλούνται στον Ποιν.Κ. μόνο κατ' εξαίρεση και δη για ορισμένες αξιόποινες πράξεις, όπως, π.χ., εγκλήματα περί του νόμισμα (άρθρ. 207, 209, 211 Ποιν.Κ.) ή εφόσον συντρέξουν ιδιαίτερες (επιβαρυντικές) περιστάσεις στο πρόσωπο του δράστη (π.χ. εγκλήματα από φιλοκέρδεα κατ' άρθρον 81 Ποιν.Κ.). Η επιμέτρηση των ποινών σε χρήμα γίνεται κατά τις προϋποθέσεις του άρθρου 80 Ποιν.Κ. και χωρίς σαφή διάκριση των κριτηρίων για τον αριθμό των ημερών ποινής και για το ύψος της κάθε ημέρας ποινής, όπως αντίθετα συμβαίνει σε ορισμένες σκανδιναβικές και γερμανόφωνες χώρες (πρβλ. §40 Γερμανικό Ποινικό Δίκαιο). Εκτός από τις ανωτέρω κύριες ποινές, ο Ποινικός Κώδικας προβλέπει *παρεπόμενες ποινές*, καθώς επίσης μέτρα ασφαλείας (σε αντικατάσταση ή συμπλήρωση των κύριων ποινών) και μέτρα για τους ανήλικους παραβάτες.

Παρεπόμενες ποινές είναι η *αποστέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων* κατ' άρθρα 59 επ. Ποιν.Κ., η *απαγόρευση άσκησης επαγγέλματος* για την ενάσκηση τού οποίου απαιτείται ειδική άδεια της αρχής (π.χ. ιατρός, φαρμακοποιός, αρχιτέκτων), εφόσον η αξιόποινη πράξη τέλεσηθηκε κατά βαρεία παράβαση των καθηκόντων του εν λόγω επαγγέλματος (άρθρ. 67 Ποιν.Κ.), η *δημοσίευση της καταδικαστικής απόφασης* (άρθρ. 68 Ποιν.Κ.), και η *δήμευση αντικειμένων* που έχουν σχέση με την αξιόποινη πράξη, κυρίως δηλαδή τα προϊόντα του εγκλήματος (π.χ. κλοπιμαία) ή τα εργαλεία του εγκλήματος (π.χ. διαρρηκτικά εργαλεία) (άρθρ. 76 παρ. 1 Ποιν.Κ.). Παρεπόμενες ποινές θεσμοθετούνται και σε ειδικούς ποινικούς νόμους, με κυριότερη την ποινή του εκποτισμού κατ' άρθρον 106 Ν. 1165/1918 (Τελωνειακός Κώδικας) και κατ' άρθρον 6 παρ. 5 Ν. 1300/1982 περί ζωοκλοπής. (Τα θέματα των μέτρων ασφαλείας αναπτύσσονται σε ιδιαίτερο λήμμα).

Ας σημειωθεί ότι στην σύγχρονη εποχή η ποινή κατά της ελευθερίας, μολοντί εξακολουθεί τυπικά να επιβάλλεται ακόμη, για κάθε σχεδόν είδος εγκλήματος, από το πλέον ασήμαντο ως το πλέον σοβαρό, όμως στην ουσία έχει υποσκελιστεί τελείως

από τον τρόπο με τον οποίο αποτίεται, και ο οποίος, συνήθως, εμφανίζει για περιπτώσεις φυλάκισης ως δύο έτη, δύο εναλλακτικές δυνατότητες παραμονής εκτός φυλακής, με βασική προϋπόθεση το ότι οι δυνατότητες αυτές αρκούν για να αποτρέψουν τον δράστη από την τέλεση άλλων αξιόποινων πράξεων: υπάρχει δηλαδή, αφ' ενός, η δυνατότητα *μετατροπής* της ποινής αυτής σε χρηματική (ή, ως ένα έτος, και σε παροχή κοινωφελούς εργασίας) και, αφ' ετέρου, η δυνατότητα *αναστολής** της ποινής φυλάκισης υπό όρο (αντίστοιχα, άρθρ. 82 και 99 επ. Ποιν.Κ.). Χαρακτηριστικό είναι ότι κατά διαθέσιμα στοιχεία (1985), επί συνόλου 100.896 καταδικασθέντων ενηλίκων για πλημμελήματα και κακουργήματα, ποσοστό 13,03% έτυχαν αναστολής της ποινής τους, ποσοστό 12,00% καταδικάστηκαν σε χρηματική ποινή, ενώ το ποσοστό των νεοεισελθόντων τελικά σε κατάσταση κράτησης δεν φαίνεται να υπερβαίνει γενικά το 3,5%-4% (δυστυχώς δεν υπάρχουν στοιχεία για τον αριθμό των ποινών κατά της ελευθερίας που μετατρέπονται σε χρηματικές κατ' άρθρ. 82 Ποιν.Κ., αλλά σύμφωνα με ορισμένους υπολογισμούς το σχετικό ποσοστό φθάνει το 96% ή 97%, τουλάχιστον για τα έτη 1980 και 1982 αντίστοιχα· βλ. Δ. Σπινέλλη, «Η μετατροπή: εξαγορά ή χρηματική ποινή;», μελέτη στον *Τιμητικό Τόμο Χωραφά, Γάφρου, Γαρδίκια*, τόμ. Ι, 1986, σ. 205-228: 212). Εξάλλου, ως προς τις παρεπόμενες ποινές, το σύνολό τους κατά το 1985 δεν ξεπέρασε τις 396 (δηλαδή 390 αποστερήσεις πολιτικών δικαιωμάτων, 4 απαγορεύσεις άσκησης επαγγέλματος και 2 δημοσιεύσεις καταδικαστικής απόφασης), πράγμα που δείχνει την μειωμένη πρακτική τους σημασία, ενώ το ίδιο μπορεί να λεχθεί και για τις λεγόμενες *ιδιόζουσες* ποινές (10 περιπτώσεις περιορισμού σε ψυχιατρικό κατάστημα και 78 περιπτώσεις σώφρονιστικού περιορισμού για το 1985) (βλ. αναλυτικά: ΕΣΥΕ, *Στατιστική της Δικαιοσύνης* 1985, Αθήνα 1988, σ. 56 κ.ε.ε., 104 κ.ε.ε.).

Ειδικές διατάξεις της ποινικής νομοθεσίας ρυθμίζουν την παραγραφή των ποινών που επιβλήθηκαν (άρθρ. 114 επ. Ποιν.Κ.), τον κατά συγχώνευση προσδιορισμό συνολικής ποινής για περιπτώσεις συρροής εγκλημάτων από τον ίδιο δράστη (άρθρ. 94 επ. Ποιν.Κ.), την εκτέλεση της ποινής (άρθρ. 552 επ. Κ.Ποιν.Δ., Ν. 1851/1989) κ.λπ.

Η ποινή υπό την ανωτέρω έννοια, τού κακού δηλαδή που απειλείται και επιβάλλεται από το κράτος κατά τού δράστη ορισμένου εγκλήματος, *αντιδιαστέλλεται από άλλες συναφείς κυρώσεις* («μη γνήσιες ποινές»), οι οποίες από την φύση τους (και ανεξάρτητα της επίσημης ονομασίας τους ή άλλων τυπικών κριτηρίων) δεν συγκεντρώνουν όλες τις εννοιολογικές προϋποθέσεις για να χαρακτηριστούν ως «ποινές» (πρβλ. Α. Μαργαρίτη & Ν. Παρασκευόπουλου, *Ποινολογία*, 1989). Κυρίως, επιδιώκεται με αυτές όχι η τιμώρηση τού προσώπου, αλλά ο εξαναγκασμός του σε μια συμπεριφορά πειθαρχημένη και σύμφωνα με τις ανάγκες εύρυθμης λειτουργίας τού κοινωνικού οργανισμού

(πρβλ. ολομέλεια Σ.τ.Ε. 2423/1971, *Νομικό Βήμα* 20, 363).

Διακρίνονται δύο βασικά είδη μη ποινικών κυρώσεων (δηλ. *μη γνήσιων ποινών*): οι κρατικές και οι μη κρατικές κυρώσεις. Κυριότερες από τις *κρατικές κυρώσεις* είναι οι *διοικητικές ποινές*, που επιβάλλονται κατ' αρχήν από διοικητικά δικαστήρια ή όργανα (π.χ. υπηρεσιακά κ.ά. συμβούλια) είτε στους υπαλλήλους των κρατικών υπηρεσιών εν γένει (πειθαρχικές ποινές, π.χ. δυσμενής μετάθεση) είτε και στους άλλους διοικουμένους (μη πειθαρχικές διοικητικές ποινές, π.χ. φορολογικά και τελωνειακά πρόστιμα, υποβιβασμός αθλητικού σωματείου κ.λπ.), για αντίστοιχα πειθαρχικά ή διοικητικά παραπτώματα. Περαιτέρω στις κρατικές εξωποινικές κυρώσεις υπάγονται οι λεγόμενες *ποινές τάξεως* (επιβάλλονται κατ' εκείνων που παραβαίνουν τους κανόνες διεξαγωγής της δίκης —πρβλ. άρθρ. 229, 231§§1 και 3, 336 Κ.Ποιν.Δ.) και ορισμένα *μέτρα πειθαναγκασμού* (π.χ. άρθρ. 864 Κ.Πολ.Δ.), ενώ στα όρια της έννοιας των κυρώσεων αυτών (αφού αποτελούν κυρίως ανόρθωση ζημίας τού αδικηθέντος) κινούνται μέτρα που επιβάλλουν εξόφληση μιας χρηματικής ποινής τρίτου *λόγω αστικής ευθύνης* (άρθρ. 89§2 Κ.Ποιν.Δ. — πρβλ. άρθρ. 108 και 109 Τελωνειακού Κώδικα) ή καταβολή προς τον παθόντα ή τους συγγενείς του *αποζημίωσης* ή/και *χρηματικής ικανοποίησης* (άρθρ. 63 κ.ε. Κ.Ποιν.Δ.). Όσον αφορά στις *μη κρατικές κυρώσεις*, διακριτικό τους γνώρισμα είναι ότι επιβάλλονται χάριν τού ιδιωτικού συμφέροντος φυσικών ή νομικών προσώπων ή, εν πάση περιπτώσει, χάριν τού συμφέροντος προσώπων που δεν ενεργούν εν προκειμένω με την ιδιότητα φορέων κρατικής εξουσίας. Παραδείγματα τέτοιων κυρώσεων είναι οι (συμβατικές) *ποινικές ρήτρες*, που επιβάλλονται (και αν δεν συντρέχουν οι όροι της αποζημίωσης) όταν ο οφειλέτης δεν εκπληρώνει ή δεν εκπληρώνει προσηκόντως την οφειλόμενη παροχή του (όπως περάτωση και παράδοση ενός αναληφθέντος έργου —πρβλ. άρθρ. 404 κ.ε. ΑΚ), καθώς και οι διάφορες *ιδιωτικές ποινές* που επιβάλλονται από σωματεία, ιδρύματα, οργανισμούς ή άλλα νομικά πρόσωπα καθώς και από κοινωνικές ομάδες κατά μέλαν τους ή συνδεόμενων προσώπων —π.χ. σχολείο, Εκκλησία, ποδοσφαιρικοί σύλλογοι, επαγγελματικά σωματεία, ιδιωτική εργοδοσία, δανειστικές βιβλιοθήκες κ.λπ. Βεβαίως, η επιβολή εξωποινικών κυρώσεων ή ποινών δεν μπορεί να είναι ανεξέλεγκτη, ιδίως μάλιστα όταν αυτές γίνονται βασικά αγαθά τού προσώπου. Θα πρέπει, δηλαδή, να διέπονται και αυτές από τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογίας, επίσης δε να ισχύουν και γι' αυτές οι ουσιαστικές και δικονομικές *εγγυήσεις* των γνήσιων ποινών, υπό την προϋπόθεση όμως ότι οι κυρώσεις αυτές *δεν υπολείπονται* κατά την φύση τους σε απαξιολογική βαρύτητα αλλά και σε ηθικό στίγμα έναντι των γνήσιων ποινών, π.χ. πρόστιμο μέχρι 50 εκατ. δρχ. για «σοβαρή» ρύπανση της θάλασσας κατ' άρθρ. 3§1, 6 Ν. 743/1977 (πρβλ. Π.Δ. Δαγτόγλου,

Ατομικά Δικαιώματα, Α', 1991, αρ. 435, σ. 267, βλ. όμως και Σ.τ.Ε. 2322/1983, *Νομικό Βήμα* 33, 1762). Κατά τα λοιπά όμως, οι εν λόγω κυρώσεις διαφοροποιούνται σημαντικά από τις γνήσιες ποινές, διότι συνήθως υπόκεινται σε *ανάκληση* (π.χ. ως προς τις ποινές τάξεως: άρθρ. 230, 232 Κ.Ποιν.Δ.) και μπορούν να *σωρευθούν* με γνήσιες ποινές για την ίδια παράβαση (πρβλ. ΑΠ 315/1954, *Ποινικά Χρονικά* Δ' 1954, 491). Πάντως, ως προς την τελευταία αυτή περίπτωση, προβληματισμοί δημιουργούνται για το κατά πόσον συγχωρείται η επιβολή μεγάλων διοικητικών ποινών από μη δικαστικά όργανα (πρβλ. άρθρ. 96§§1 και 2 Συντάγματος) σε συνδυασμό μάλιστα με επιβολή γνήσιων ποινών για την ίδια πράξη ή παράλειψη (πρβλ. άρθρ. 13 Ν. 743/1977) ή, ακόμη περισσότερο, σε συνδυασμό με αθωτική απόφαση τού ποινικού δικαστηρίου, π.χ. για το συναφές με την τελωνειακή παράβαση εγκλημα της λαθρεμπορίας (έτσι όμως άρθρ. 97§3 Τελωνειακού Κώδικα και, συνακόλουθα, Σ.τ.Ε. 3398/1989, 2950/1990 πρβλ. γενικότερα Σωτ. Λύτρα, *Η έννοια των διοικητικών προστίμων και η συντακτικότητα της επιβολής τους*, 1986, σ. 278 κ.ε.ε., 471 κ.ε.ε. και Ν.Ι. Αμύνδαλος, *Ποινικά Χρονικά* ΛΣΤ' 1986, σ. 221 κ.ε.ε.).

ΝΕΣΤΩΡ Ε. ΚΟΥΡΑΚΗΣ [Π]

ποινή, διοικητική (Διοικ. Δίκ.) ως ποινή διοικητική θεωρείται η προσβολή εκ μέρους των οργάνων της διοίκησης συγκεκριμένων ειδικών από το δίκαιο προστατευόμενων (έννομων) καταστάσεων και σχέσεων τού διοικουμένου, επειδή με την συμπεριφορά του (πράξη ή παράλειψη) παραβίασε κανόνα δικαίου. Έτσι, οι διοικητικές ποινές ή κυρώσεις έχουν ποικίλο και ανάλογο προς την βαρύτητα της παράβασης περιεχόμενο (π.χ. αφαίρεση άδειας, οικονομικές συνέπειες, διακοπή τού προς προαγωγή δικαιώματος για δημοσίους υπαλλήλους), πρέπει να προβλέπεται *ειδικώς* από τον νόμο και να εκπορεύονται από όργανα *εντεταγμένα* στον μηχανισμό λειτουργίας της εκτελεστικής εξουσίας, σε αντίθεση με τις ποινικές ποινές που ανήκουν στην δικαιοδοσία των δικαστηρίων και των δικαστών. Κατά συνέπεια, διοικητική ποινή και ποινική ποινή μπορούν να συμπεριφέρονται, δηλαδή για την ίδια παράβαση δεν αποκλείεται η επιβολή τόσο της πρώτης όσο και της δεύτερης, ενώ είναι δυνατόν συγκεκριμένη διοικητική ποινή να αποτελέσει αντικείμενο δικαστικής διαφοράς, οπότε ως τελικώς επιβληθείσα θεωρείται εκείνη, στην οποία το δικαστήριο μετά από *ουσιαστική κρίση* επέλεξε.

Νόμιμη είναι η επιβολή της διοικητικής ποινής μόνον όταν το αποδιδόμενο αδίκημα κατά τρόπο *πλήρως αποδεχθέντα* έχει διαπραχθεί από τον εγκαλούμενο. Σύμφωνα δε με θεμελιώδη κανόνα τού Πειθαρχικού Δικαίου μία και μόνο διοικητική ποινή —και πειθαρχική ποινή— επιβάλλεται για το ίδιο παράπτωμα (βλ. ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ).

Στο Πειθαρχικό Δίκαιο η εσχάτη των πειθαρχικών ποινών είναι η απόλυση, απόταξη κ.λπ., δηλαδή η απομάκρυνση από την υπηρεσία, και τού-